

Грешки и неточности при чуждите думи

Публикувано от Simonsita на 28.02.2010

ГРЕШКИ И НЕТОЧНОСТИ ПРИ ЧУЖДИТЕ ДУМИ

Днес навлязлата отскоро чужда дума промоция се използва изключително често, но невинаги е съвсем ясно какво точно означава. При това тя не е сама. Наред с нея се появява и презентация, макар и при нея положението да е много сходно, А като прибавим към тях и думата премиера, която се използва в сходни ситуации, списъкът вече започва да става действително респектиращ. Като че ли е най-ясна думата премиера, която се появява особено когато се представя нова книга (не говоря за театралната или филмовата премиера, където всъщност разлика в значението ѝ няма). Може би яснотата идва от това, че думата най-дълго време съществува в езика ни, след като е заета отвън. В повечето случаи появата ѝ е оправдана, защото наистина се има предвид първото представяне на дадената книга, първата ѝ среща с читателската публика. При презентация обаче не се има предвид първото представяне на даден продукт. Възможно е той вече отдавна да съществува, но неговите създатели и разпространители да решат, че е необходимо специално да насочат вниманието на публиката към него и заради това да организират и специалната му презентация, тоест представяне (разбира се, най-вече с търговска цел). При промоция също не се мисли обикновено за първото представяне на даден продукт. По особеното в случая обаче е, че за да се постигне привличането на вниманието към продукта, понякога заради рекламата се предлагат безплатно проби от него или, както по-често става, по време на акцията той се предлага с отстъпка в цената. И именно тук започват грешките и неточностите. За съвременния българин историята на думата, родена в латински и преминала в международната лексика, бележеща преди всичко “ повишаване в степен ” или “ представяне за поощряване на разпространението ” , поради което дори може да се приеме, че има две различни думи промоция, остава неизвестна. За него тя е носител на съвсем различно значение - “ намаление на цената, предлагане на по-ниска цена ” . Заради това вече се говори дори за промоционни или промоционални цени. И макар в такива случаи да не става въпрос за предлагане на преоценени стоки, желаното акцентиране чрез избора на неясната дума кривва в нежелана посока. Навсякъде при описание на значенията на трите чужди думи тук съвсем последователно беше употребена ясната за българина дума представяне, защото във всички описани случаи става

въпрос тъкмо за него. Явно обаче хората, които организират промоциите, презентациите, премиерите, повече се мамат от чуждите наименования, за да похвалят продукта си, и забравят, че и в нашия език имаме средство за назоваване на акциите им. Разбира се, не можем да кажем, че тези чужди думи не бива да се употребяват. Би било наивно да смятаме, че подобна крачка е възможна и ще бъде увенчана с успех. Лошото обаче е, че е възможно предлаганата чрез тях информация да остане просто неразбрана от онзи, за когото е предназначена. И както е в случая с промоция, поради неразбиране думата да поведе мисълта в свършено невярна посока. Не само при употребата на посочените думи обаче се допускат грешки и неточности. Същото явление се наблюдава и при друга двойка заети думи, които бележат отрицателни прояви. Една от тях е манипулация, която днес се употребява много често. При това тя не съществува самостоятелно, а край нея съществува и глаголът манипулирам и страдателното причастие от него манипулиран. Съществува и производното прилагателно манипулативен, а човекът, който се занимава с манипулации, бива наречен манипулатор. Всъщност френската дума с латински произход манипулация е заета доста отдавна у нас и е включена в по-стари речници на чуждите думи в българския език. Специфичното обаче е, че там при нея се посочва малко по-различно значение. Твърди се, че тя бележи “ съвкупността от умели действия на даден работник, които преследват определена цел ”. Наред с това значение, преди всичко заради споменатото умение, думата се употребява, макар и значително по-рядко, за да означаи ловката постъпка, дори хитрината и измамата. И при глагола манипулирам се има предвид, че някой умело извършва нещо, работи с умение, а понякога че хитрува или мами. Днес думата манипулация обаче претърпя доста съществена промяна. Според най-новите справочници вече тя се е превърнала и в термин и е натоварена със значението “ въздействие, внушение с определена цел ”. И като че ли тъкмо с него тя днес се употребява най-често. Това пък означава, че и глаголът манипулирам означава вече “ оказвам въздействие с определена цел ”. Говори се и за определени манипулативни подходи, тъкмо като се има предвид оказването въздействие и начинът за осъществяването му. За съжаление не всички хора знаят точно описаните значения и много често забравят, че въздействието не е непременно отрицателно, че то невинаги е във вреда на онзи, върху когото бива упражнено. Тоест, че манипулацията е изобщо въздействие и само в някои случаи то е във вреда на манипулирания. Френската дума с латински произход инсинуация, която все по-често се употребява през последните години, е по-различна. При нея винаги има преднамереност, има измисляне и разпространение на лъжливи сведения, за да бъде злепоставен някой. И това съществително име не съществува изолирано в езика ни. И от него беше образуван глаголът инсинуирам, макар че той засега се употребява относително рядко. Всъщност думата инсинуация има много точен български синоним и той е клевета, но очевидно поради чуждия й произход тя е по-привлекателна за мнозина. Тя им се струва и по-въздействаща и заради това се предпочита. За такова решение безспорно съществено влияние оказва и модата, която допринесе думата да се наложи така категорично в речника ни. Поради незнание понякога манипулация и инсинуация се смесват, като обикновено днес се дава предпочитание на втората дума. Разбира се, клеветата за някого може да се използва да въздейства, да повлияе на онзи, пред когото тя е представена, но все пак има разлика в значенията на думите и не бива те съвсем произволно да се

използват в речта ни. Напоследък на няколко пъти ставаме свидетели как в публично изказване говорещите заменят думата синдик със синдикат, към която вече привикнахме особено през последното десетилетие. В дадения случай не е от съществено значение дали двете думи имат сходен произход. По-важното е, че те и двете са чужди и поради тази причина е много естествено съдържанието им да не бъде добре познато на българина и той да греши при употребата им. Още повече, че синдикат е много по-позната и заради това е съвсем естествено в речта да бъде избрана точно тя. Впрочем думата синдик се настани в съвременния ни език едва в последните няколко години. Нейната история е доста интересна. Тя е гръцка по произход, преминала е в латински, а оттам е навлязла в наше време в международната терминология. Думата е носител на значението “ натоварено от съда лице, което да завежда сметките на несъстоятелен длъжник, като се грижи за неговите интереси и за интересите на кредиторите му ” . И още една чужда дума е твърде неясна за съвременния българин. Това е думата одитор, с която също се бележи лице въз основа на неговите занимания. В този случай объркването при употребата ѝ става при други обстоятелства. В езика ни от английски е заета думата одит, която трябва да бележи процедурата за упражняване на контрол върху счетоводството или управлението в дадено предприятие и върху изпълнението на задачите му. Особеното обаче е, че днес неоснователно и лицето, което върши тази дейност, бива наречено също одит, въпреки че е по-правилно да се използва специално заетото за случая производно съществително име одитор. Това са само няколко примера, които доказват, че вмъкването на чужди думи в речта ни съвсем не улеснява разбирането на изказваните мисли. Много често то води до объркване при възприемането им, което може да бъде и умишлено търсено. Понякога хората, използващи тези думи, също се подвеждат или ни подвеждат, а и не се съобразяват с всички възможности, които предлагат езикът ни и международната терминология, откъдето той се обогатява непрекъснато.